

ZİHİNSEL ENGELLİLER ÖZEL EĞİTİM UYGULAMA OKULLARINDA ÇALIŞAN MÜZİK ÖĞRETMENLERİNİN KARŞILAŞTIKLARI SORUNLAR VE ÇÖZÜM ÖNERİLERİ

Öğretmen Miray KARATAĞ

ÖZET

Müzik eğitimi, tüm bireylerin öğrenim yaşamlarında önemli bir etkiye sahip olduğu gibi; özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin öğrenim yaşamlarında da öğrenmeyi olumlu yönde etkilediği düşünülmektedir. Fakat müzik öğretmenliği ana bilim dallarından mezun olarak atanmaya hak kazanan müzik öğretmeni adayları, sadece ilköğretim ya da ortaöğretim kurumlarına değil, özel eğitim veren kurumlara da atanabilmektedir. Bu da bir takım sorunlara yol açmaktadır. Bu nedenle bu araştırmada, zihinsel engelliler özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunların neler olduğu tespit edilmeye çalışılarak çözüm aranmıştır. Araştırmanın amacı, zihinsel engelliler özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları tespit etmektir. Karşılaşılan sorunlara çözüm önerileri sunulması açısından da önem taşımaktadır. Araştırmanın evreni, zihinsel engelliler özel eğitim ve uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenleridir. Örneklemi ise, 8 farklı ilde bulunan okullarda çalışan 3 kadın ve 5 erkek olmak üzere toplam 8 müzik öğretmenidir. Bu araştırma nitel bir araştırmadır. Zihinsel engelliler özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları belirlemek için, nitel araştırmalarda sık olarak kullanılan görüşme yöntemi kullanılmıştır. Zihinsel engelliler özel eğitim ve uygulama okullarında çalışan sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınarak, karşılaşılabilecek sorunlara yönelik soru listesi hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular gruplandırılarak görüşme formu oluşturulmuştur. Elde edilen veriler öncelikle yazılı ortama aktarılmış, ardından içerik analizi yoluyla betimlenmiştir. Bulgular yorumlanarak, zihinsel engelliler özel eğitim ve uygulama okullarında müzik eğitimi için gerekli ortamın oluşturulmasının zihinsel engelli öğrenciler ve bu okullarda çalışan müzik öğretmenleri açısından önemi, müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları iyileştirmeye yönelik öneriler sunmak hedeflenmiştir.

Anahtar Kelimeler: Müzik eğitimi, özel eğitim, müzik öğretmeni, zihinsel engelliler, müzik öğretmenlerinin karşılaştığı sorunlar.

PROBLEMS AND SOLUTION PROPOSALS OF MUSIC TEACHERS WORKING IN SPECIAL EDUCATION APPLICATION SCHOOLS OF MENTALLY DISABLED

It is thought that music education has an important effect on the learning life of all individuals, as well as individuals who need special education have a positive effect on learning in their education life. However, the candidates of music teachers who are eligible to be appointed as graduates of music teaching departments can appoint not only primary or secondary education institutions but also private education institutions. This causes a number of problems. For this reason, in this research, the solution was sought by trying to determine what problems faced by music teachers working in special education practice schools with mental disabilities. The aim of the research is to identify the problems faced by music teachers working in special education practice schools for the mentally disabled. It is also important in terms of offering solutions to the problems encountered. The universe of the research is music teachers who working in mentally disabled special education and practice schools. The sample is a total of 8 music teachers, 3 women and 5 men working in

schools located in 8 different provinces. This research is a qualitative research. To identify the problems faced by music teachers working in mentally disabled special education practice schools, interview method, which is frequently used in qualitative research, was used. By taking the opinions of the class teachers working in special education and practice schools for the mentally disabled, a list of questions was prepared for the problems that may be encountered. Prepared questions were grouped and interview form was created. The obtained data were first transferred to the written media and then described through content analysis. The findings are interpreted and the need for music education in mentally handicapped special education and practice schools importance of creating the necessary environment for music education in mentally disabled students and music teachers working in these schools is aimed to offer suggestions for improving the problems faced by music teachers.

Keywords: Music education, special education, music teacher, mentally disabled, problems faced by music teachers.

GİRİŞ

1.1 Özel Eğitim

Tüm bireyler çeşitli özellikleri açısından birbirinden farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar kimi zaman bireyin saç rengi, göz rengi, ten rengi, boy, ağırlık gibi bedensel özelliklerinde gözlenirken, kimi zaman kişilik özelliklerinde, kimi zaman da öğrenme özelliklerinde olabilmektedir. Bazıları daha kolay ve hızlı, bazıları daha geç ve güç öğrenir (Cavkaytar ve Diken, 2007).

Özel eğitim, Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2006) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde; "özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak yetiştirilmiş personel, geliştirilmiş eğitim programları ve yöntemleri, bu bireylerin tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ile akademik disiplin alanlarındaki yeterliliklerine dayalı olarak uygun ortamlarda sürdürülen eğitim" olarak tanımlanmıştır. Özel eğitime ihtiyacı olan birey ise, "çeşitli nedenlerle bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından beklenen düzeyden anlamlı farklılık gösteren birey" olarak tanımlanmıştır.

1.1.1 Özel Eğitimin Amaçları ve Temel İlkeleri

Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2006) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde özel eğitimin amaçları, Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin;

a)Toplum içindeki rollerini gerçekleştiren, başkaları ile iyi ilişkiler kuran, işbirliği içinde çalışabilen, çevresine uyum sağlayabilen, üretici ve mutlu bir vatandaş olarak yetişmelerini,

b)Toplum içinde bağımsız yaşamaları ve kendi kendilerine yeterli bir duruma gelmelerine yönelik temel yaşam becerilerini geliştirmelerini,

c)Uygun eğitim programları ile özel yöntem, personel ve araç-gereç kullanarak; eğitim ihtiyaçları, yeterlilikleri, ilgi ve yetenekleri doğrultusunda üst öğrenime, iş ve meslek alanlarına ve hayata hazırlanmalarını amaçlar.

Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2006) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde özel eğitimin temel ilkeleri, Türk Milli Eğitiminin genel amaç ve temel ilkeleri doğrultusunda özel eğitimin temel ilkeleri şunlardır;

a)Özel eğitime ihtiyacı olan tüm bireyler; eğitim ihtiyaçları, ilgi, yetenek ve yeterlilikleri doğrultusunda ve ölçüsünde özel eğitim hizmetlerinden yararlandırılır.

b)Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin eğitimine erken yaşta başlanır.

c)Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireyleri sosyal ve fiziksel çevrelerinden mümkün olduğu kadar ayırmadan planlanır ve yürütülür.

d)Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, eğitim performansları dikkate alınarak, amaç, içerik ve öğretim süreçlerinde ve değerlendirmede uyarlamalar yapılarak, akranları ile birlikte eğitilmelerine öncelik verilir.

e)Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin her tür ve kademedeki eğitimlerinin kesintisiz sürdürülebilmesi için, rehabilitasyon hizmetlerini sağlayacak kurum ve kuruluşlarla iş birliği yapılır.

f)Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin bireysel yeterlilikleri ve tüm gelişim alanlarındaki özellikleri ve akademik disiplin alanlarındaki yeterlilikleri dikkate alınarak, bireyselleştirilmiş eğitim planı geliştirilir ve eğitim programları bireyselleştirilerek uygulanır.

g)Ailelerin, özel eğitim sürecinin her boyutuna aktif olarak katılımları ve eğitimleri sağlanır.

h)Özel eğitim politikalarının geliştirilmesinde, üniversitelerin ilgili bölümleri ve özel eğitime ihtiyacı olan bireylere yönelik etkinlik gösteren sivil toplum kuruluşları ile iş birliği içinde çalışılır.

i)Özel eğitim hizmetleri, özel eğitime ihtiyacı olan bireylerin, toplumla etkileşim ve karşılıklı uyum sağlama sürecini kapsayacak şekilde planlanır.

1.2 Özel Eğitime İhtiyacı Olan Bireylerin Sınıflandırılması

Özel eğitimde sınıflandırmanın farklı yollarla yapıldığı bilinmektedir. Bazı sınıflandırmalar her bir yetersizlik türünün adına göre yapılan sınıflandırmadır. Ülkemiz özel eğitim sistemi içerisinde, yasal sınıflandırma olarak bu tür bir sınıflandırma kullanılmaktadır (Avcıoğlu ve diğerleri, 2011).

Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2006) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği'nde tanımlar bölümünde, özel gereksinimi olan çocukların sınıflandırılması şöyle yapılmıştır:

- Zihinsel Yetersizlik (hafif, orta, ağır, çok ağır)
- İşitme Yetersizliği
- Görme Yetersizliği
- Ortopedik Yetersizlik
- Sinir Sisteminin Zedelenmesi ile Ortaya Çıkan Yetersizlik
- Dil ve Konuşma Güçlüğü
- Özel Öğrenme Güçlüğü
- Birden Fazla Alanda Yetersizlik
- Duygusal Uyum Güçlüğü
- Süreğen Hastalık
- Otizm

- Sosyal Uyum Güçlüğü
- Dikkat Eksikliği ve Hiperaktivite Bozukluğu
- Üstün veya Özel Yetenek

Eripek'e (2005) göre özel eğitim gerektiren bireylerin özellikleri ve gereksinimleri birbirinden oldukça farklılık göstermektedir. Son yıllarda bireyin özel gereksinimini ya da yetersizliğini ön plana çıkaracak terimlerin kullanımından kaçınılmakta, bu nedenle "olan", "gösteren" gibi bağlaçların kullanımı tercih edilmektedir (Akt. Avcıoğlu ve diğerleri, 2011).

1.2.1 Zihinsel Engellilere Eğitim Veren İlkokul, Ortaokul ve Özel Eğitim Uygulama Okulları

Özel eğitime ihtiyacı olan bireylerden zihinsel engellilerin eğitimi ilkököl (hafif düzeyde zihinsel engelliler), ortaokul (hafif düzeyde zihinsel engelliler) ve özel eğitim uygulama okullarında yapılmaktadır. Milli Eğitim Bakanlığı, Strateji Geliştirme Başkanlığı'nın 2012-2013 eğitim-öğretim yılı milli eğitim istatistiklerine göre; okul sayısı, derslik sayısı, öğrenci ve öğretmen sayısına Tablo 1'de yer verilmiştir.

Tablo 1 Özel Eğitim Uygulama Okullarının Derslik, Öğrenci, Öğretmen Okul Sayıları

Okul Türü	Okul/ Kurum	Derslik	Öğrenci Sayısı			Öğretmen Sayısı		
			Erkek	Kadın	Toplam	Erkek	Kadın	Toplam
İlkokul(hafif düzeyde zihinsel engelliler)	52	438	616	371	987	132	230	362
Ortaokul (hafif düzeyde zihinsel engelliler)	52	103	1078	593	1671	210	293	503
Özel Eğitim Uygulama Merkezi I.Kademe	217	1593	4672	2552	7224	861	1255	2116
Özel Eğitim Uygulama Merkezi II.Kademe	214	384	3018	1602	4620	689	865	1554
Özel Eğitim İş Uygulama Merkezi III.Kademe	172	211	1735	848	2583	400	485	885
Özel Eğitim Mesleki Eğitim Merkezi III.Kademe (zihinsel engelliler)	103	334	4057	2039	6096	645	770	1415

Tablo 1’de görüldüğü gibi en fazla okul ve derslik sayısı özel uygulama merkezi birinci kademedede bulunmaktadır. Tabloda bulunan tüm özel eğitim zihinsel engelliler okullarındaki erkek öğrencilerin sayısı, kız öğrencilerden fazladır; bu okullarda görev yapan kadın öğretmenlerin sayısı, erkek öğretmenlerden fazladır.

1.2.2 Zihinsel Engelli Olan Bireyler ve Özellikleri

“Zihin engeli”, “zeka geriliği”, “zihinsel yetersizlik”, “zihinsel engellilik”, “zihinsel öğrenme yetersizliği” gibi değişik terimler zihinsel işlevlerde problemler yaşayan bireyleri tanımlama için günümüze kadar kullanılan başlıca terimler olagelmıştır (Cavkaytar ve Diken, 2007).

Milli Eğitim Bakanlığı’nın (2006) Özel Eğitim Hizmetleri Yönetmeliği’nde zihinsel yetersizliği olan birey; zihinsel işlevler bakımından ortalamanın iki standart sapma altında farklılık gösteren, buna bağlı olarak kavramsal, sosyal ve pratik uyum becerilerinde eksiklikleri ya da sınırlılıkları olan, bu özellikleri 18 yaşından önceki gelişim döneminde ortaya çıkan ve özel eğitim ile destek eğitim hizmetlerine ihtiyaç duyan birey olarak tanımlanmıştır.

Zihin engeline sahip olan çocukların genel özelliklerinin bilinmesi, bu çocukların tanımlanmasına ve bu çocuklara yönelik eğitim programlarının hazırlanmasına yardım etmesi açısından önemlidir. Zihin engeli olan çocuklar oldukça heterojen bir gruptur. Bu nedenle zihin engelli çocuklar ortak bazı özellikler göstermelerine rağmen, her zihin engeli olan çocuğun sahip olduğu özellikler farklılık gösterebilmektedir. Çocuğun sahip olduğu zihin engelinin nedeni, çocuğun yaşı, zihin engelinin derecesi ve aldığı eğitim zihin engeli olan çocukların özelliklerine etkide bulunan temel faktörlerdendir (Cavkaytar ve Diken, 2007).

1.3 Zihinsel Engellilerde Müzik Eğitimi. Etnomüzikoloji ve Folklor Disiplinlerinde Kadın Çalışmalarının Önemi

Milli Eğitim Bakanlığı’nın (2001) İlköğretim Okulu Orta Düzeyde Öğrenme Yetersizliği (Eğitilebilir) Olan Çocuklar Eğitim Programı’nda belirtildiği üzere eğitilebilir zihinsel engelliler ilköğretim okullarında müzik dersi, haftada iki saat olmak üzere 8 yıl boyunca sınıf öğretmeni ya da sınıf öğretmeni gözetiminde müzik öğretmeni tarafından işlenmektedir (Doğan-Çakır, 2011)

Okul ve öğrenme ortamları, bir süre sonra zihinsel engelli bireyler için sıkıntı verici ve zorlayıcı bir ortam haline gelebilmektedir. Bu durum çocuğun öğrenmeye olan ilgi ve isteğini olumsuz yönde etkileyebilmekte ve bireyleri öğrenme ortamından uzaklaştırabilmektedir. Pavlicevic ve Ansdell’e (2004) göre müzik, engelli çocukların ruhsal, duygusal ve toplumsal gelişimine katkıda bulunan en önemli faktörlerden biridir (Akt. Çadır, 2008).

Uslu’ya (2007) göre, müziğin öğrenmeyi olumlu yönde etkilediği ve kolaylaştırdığı söylenebilir. Özellikle bireyde izleme, bellekte tutma, taklit etme gibi eylemleri geliştirdiği görülebilir. Oldukça kapsamlı işlevleri ve etki alanı bulunan müziğin eğitimde kullanımı, önemi ve değeri artarak sürmektedir (Akt. Çadır, 2008).

Hem bireysel hem toplu çalışma imkanı veren müzik dersleri, çocukların içinde buldukları yaşa, çevreye ve kendi kişilik yapılarına göre farklı öğrenme ve gelişme özellikleri gösterdikleri göz önüne alınarak yapılmalıdır. Özel eğitim söz konusu ise, bireysel farklılıkların gözlemlenmesi ve özellikle başlangıç derslerinde

çocuk hakkında ön fikirler oluşturmamızı sağlayan kendine özgü öğrenme-kavrama becerisi, bedensel-zihinsel uyum özellikleri, var olan müziksel yeteneğinin düzeyi ve bu düzeyin gelişim hızı doğrultusunda ona en uygun yöntemlerin, konu sıralamasının, ders süresi ve yoğunluğunun belirlenmesi çok önemlidir (Eskioğlu, 2003).

1.3.1 Zihinsel Engellilerde Müzik Eğitiminin Planlanması

Müziğin temel eğitimindeki ilk amacın çocukta müzik sevgisini uyandırmak, hayal dünyasında müzik imgesini geliştirmek olması nedeniyle, başlangıçta derslerin önemli bir bölümü müzikli oyunlarla çocuğun kendini ifade edebileceği ve zevk alabileceği biçimde düzenlenmelidir. Çocukların severek ve kolayca öğrenebileceği hem de günlük yaşamında var olan ezgileri içeren kitaplar seçilmeli, çeşitli çalgılar (özellikle Orff çalgıları) gibi öğrenmeyi destekleyici görsel materyaller kullanılmalıdır (Eskioğlu, 2003).

Bal ve Artan'ın (1995) belirttiği üzere, müzik etkinlikleri planlanırken tüm gelişim alanları göz önüne alınmalı ve amaçlar çocukların gelişim düzeylerine göre belirlenmelidir. Normal gelişim gösteren veya engelli çocuklar için planlanan müzik programlarında şu amaçlar ele alınabilir: Şarkı söyleme sırasında veya enstrüman kullanılan durumlarda göz kontağı kurabilme; enstrümanları kullanarak el-göz koordinasyonunu sağlayabilme; aynı anda iki elin koordinasyonunu sağlayabilme; dikkatini müziğin ritmine yoğunlaştırabilme; şarkı dinleyebilme; isimlerin geçtiği şarkılar ile kendinin ve diğer kişilerin farkına varabilme; yardımlaşma ve paylaşmayı öğrenebilme; dili kullanma yeteneğini geliştirebilme; yeni sözcükler kazanabilme; sesini daha doğal bir şekilde kullanabilme; konuşmadaki ses iniş-çıkışlarını doğru zamanda yapabilme; müzik eşliğinde vücudu koordineli bir şekilde kullanabilme ve hareket becerisi kazanabilme; müziğin ritmine uygun hareketler üretebilme; müzik sevgisini kazanabilme; duygularını müzik aracılığı ile ifade edebilme; bir gruba ait olma bilincini kazanabilme (Akt. Artan, 2001).

1.3.2 Zihinsel Engellilerde Müzik Eğitiminin Planlanması

Müzik dersinde yapılacak başlıca etkinlikler, ritim, ses çalışmaları, şarkı söyleme, dans ve oyunlar, müzikli öykü ve drama uygulamalarıdır. Bu uygulamalar sadece ders içinde değil ders dışı etkinliklerde de kullanılmalıdır ve bu etkinliklerin uygulaması oyunlaştırma yoluyla yapılmalıdır. Müzik dersinde kavramların müzikle ve müzik yoluyla öğretilmesi zihinsel engelli çocukların öğrenme düzeyini arttırmaktadır. Zihinsel engelli öğrencilere yönelik müzik eğitiminde ritim öğretiminden sonra birlikte şarkı söyleme, basit çalgıları çalabilme hedefleri gelir. Müzik derslerinde öğretilecek şarkıların seçiminde şarkı sözlerinin yalın, anlaşılır ve kültürel değerlerimize uygun, eğitici nitelikte olmasına ve şarkıların öğrencilerin müziksel farkındalık düzeyleri ve ses sınırlarına uygun olmasına dikkat edilmelidir. (Doğan-Çakır, 2011)

Müzik etkinliklerinde materyaller çocukların çok fazla ilgilerini çeker. Özellikle müzik aletlerine dokunmak, onlardan ses çıkarmak engelli çocukların çok hoşuna gider. Bu nedenle materyallerle çalışırken çocuklara materyallerle tanışmaları, onlara dokunmaları, ses çıkarmaları için yeterli zaman ve fırsat tanınmalıdır. Eğer bu aletlerle ilk kez karşılaşıyorlarsa nasıl kullanılacağı anlatılmalı, gerekiyorsa elle rehberlik ederek veya model olunarak öğretilmelidir. Engelli çocukların müzik programları içine “ses dinleme ve ayırt etme”, “şarkı söyleme”, “ritim”, “yaratıcı hareket ve dans” çalışmaları ve “müzikli öyküler” yerleştirilmelidir. (Artan, 2001)

1.3.3 Zihinsel Engellilerde Müzik Eğitiminin Değerlendirilmesi

Milli Eğitim Bakanlığı'nın (2008) Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Özel Öğrenme Güçlüğü Destek Eğitim Programı'ndaki ölçme ve değerlendirme süreci; kaba değerlendirme, öğretim öncesi değerlendirme, öğretim sürecini (ders saati) değerlendirme, son değerlendirme ve öğretim sonrası (dönem sonu) değerlendirme aşamalarından oluşmaktadır.

Zihinsel engellilerde müzik eğitiminin planlanması ve uygulanması gerçekleştirilirken, bu değerlendirme aşamaları dikkate alınmalıdır. Böylece öğrencilerin müzik dersine hazır bulunuşluluk seviyeleri, öğrendikleri kazanımlar ve ulaşılması beklenen hedeflerin ne kadarının gerçekleştiği belirlenebilir.

1.4 Zihinsel Engellilerin Müzik Eğitiminde Müzik Öğretmenlerinin Yeterlilikleri

Müzik öğretmeni; eğitim bilimine ait konu alanlarını, genel olarak ve müzik eğitimine özelleştirerek bilmek durumundadır. Müzik öğretmeni; eğitim biliminin konu alanı içine giren plan ve program yapabilme, öğreteceklerini güçlük derecesine göre basamaklayabilme, genel-özel müzik öğretim yöntem ve tekniklerine, öğrencilerde gelişim ve öğrenme psikolojisine ait bilgilere sahip bulunmalıdır. Bütün bu bilgilere ve bunları kullanabilme özelliğine "Pedagojik Formasyon" denir. Müzik öğretmeni, çağdaş uygarlığın getirdiği müziksel yenilikler, müzik teknolojisine ait gelişmeler, müzik öğretim yöntem ve tekniklerindeki gelişmeler, kitle iletişim araçlarından yararlanma, bilim ve teknolojiyi her aşamada kullanma ile ilgili bilgi, beceri, davranışlara sahip bulunmalıdır (Küçüköncü, 2003).

Bu bilgi beceriler üniversitelerde verilen eğitim ile kazandırılmaktadır. Üniversitelerde çoğunlukla teorik olarak öğrenilen bilgiler, pratikte "Okul Deneyimi" dersi ile gözlem ağırlıklı olarak ve "Öğretmenlik Uygulaması" dersi ile uygulama ağırlıklı olarak sağlanmaktadır. Öğrenciler, genelde ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarına yönlendirilerek bu dersi pratik yaparak öğrenmeleri sağlanılmaya çalışılmaktadır. Hem ders süresinin az oluşu, hem de yönlendirilen kurumların aynı niteliklerde olması öğrencilerin pratikte kazandığı becerilerin sınırlı olmasına yol açtığı düşünülmektedir.

Eğitim Fakülteleri Müzik Öğretmenliği Ana Bilim Dalı Ders Programları her yerde ortak uygulanmak üzere hazırlanmıştır. Türkiye'deki müzik öğretmenlerinin müzik bilimi yeterliklerini çağdaş uygarlık düzeyinin gerekleri doğrultusunda belirlemek programın genel amacıdır. İçerikleri, müzik öğretmenliği ana bilim dallarınca, çerçeve program tanımlarına göre, öğrencilerin düzeyleri doğrultusunda, istenilen şekilde belirlenmektedir. Ders içeriklerinin belirlenmesinde, dünyadaki çağdaş uygarlığın getirdiği müziksel gelişmelerin düzeyi, bilimsel-teknolojik gelişmeler, kültürel ve sanatsal gelişmeler, uluslar arası eğitim ve sanatsal ilişkiler, kitle iletişim araçlarının etkileri dikkate alınarak davranılmalıdır (Küçüköncü, 2003).

Müzik öğretmenliği ana bilim dallarında son olarak uygulanan müzik eğitimi ders programlarının 8.yarıyılına seçmeli olarak "Özel Eğitim" dersi eklenmiştir. Dersin içeriği şöyledir; özel eğitimin tanımı, özel eğitimle ilgili temel ilkeler, engelliliği oluşturan nedenler, erken tanı ve tedavinin önemi, engele bakışla ilgili tarihsel yaklaşım, zihinsel engelli, işitme engelli, görme engelli, bedensel engelli, dil ve iletişim bozukluğu olan, süregelen hastalığı olan, özel öğrenme güçlüğü gösteren, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu olan, otistik ve üstün yetenekli çocukların özellikleri ve eğitimleri, farklı gelişen çocukların oyun yoluyla eğitimi, özel eğitime muhtaç çocukların ailelerinde gözlenen tepkiler, ülkemizde özel eğitimin durumu, bu amaçla kurulmuş kurum ve kuruluşlar. Fakat zihinsel engelliler öğretmenliği ana bilim dalı ders programını incelediğimizde ders

içeriği şöyledir; Çocuklarda oyun gelişimi ve özellikleri, zihin engelli çocuklarda oyun gelişimi ve oyun özellikleri, oyunun tanımı, oyun kuramları, oyunun önemi ve sınıflandırılması, gelişim alanlarına göre derlenen oyun örnekleri, zihin engelli çocuklara şarkı, dramatizasyon ve ront öğretimi, oyun ve şarkı öğretiminde yapılacak uyarlamalar. Müzik öğretmenliği ana bilim dalındaki özel eğitim dersinin ders içeriği, zihinsel engelliler öğretmenliğinde olduğu gibi müzik üzerine hazırlanmalıdır. Çünkü, müzik öğretmenlerinin aldıkları eğitim sonucu sadece ilköğretim ve ortaöğretim türü okullara değil, farklı gelişme güçlüğü gösteren çocukların eğitimini kapsayan kurumlara da atanabildikleri, bunların içerisinde zihinsel engellilerin okullarına atanmalarında olduğu bilinmektedir. Bu yüzden böyle bir araştırmaya gerek duyularak, ne tür sorunlar yaşadığını belirlemek için aşağıdaki problem cümlesinden yola çıkılmıştır.

Problem Durumu

Araştırma, “Zihinsel engelliler özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?” sorusuna cevap aramaktadır.

2.1 Alt Problemler

Araştırmanın problemini oluşturan soruya yönelik cevap aranan alt problemler ise şöyledir:

Zihinsel engelliler özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin;

- Özür gruplarını tanıma ilişkin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- Özür gruplarına uygun müzik eğitimi yöntemlerini uygulamaya yönelik karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- Plan hazırlama konusunda karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- Alanla ilgili kaynak bulma konusunda karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- Araç-gereç hazırlama konusunda karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- Öğrencilerin değerlendirilmesine ilişkin karşılaştıkları sorunlar nelerdir?
- Çalıştıkları kurumda yer alan bireylerin müziksel eğitimine ilişkin, alan yeterliliğine dair görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

3.1. Araştırmanın Amacı ve Önemi

Bu araştırmanın amacı, zihinsel engelliler özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları tespit etmektir. Bu okullarda çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunlara çözüm önerileri sunulması açısından da önem taşımaktadır.

3.2. Sayıltılar ve Sınırlılıklar

Araştırmaya katılan öğretmenlerin gönüllülük esasına dayalı olarak dürüstçe cevap verdikleri, örneklem grubunun kendi evrenini temsil ettiği, yarı yapılandırılmış görüşme formunun araştırma için uygun veri toplama yöntemi olduğu sayıltılarından hareket edilmiştir.

Bu araştırma, araştırma için öngörülen süre, araştırmacının maddi olanakları ve Tablo 2’de yer alan illerdeki zihinsel engelliler özel eğitim ve uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenleri ile sınırlandırılmıştır.

3.3. Evren ve Örneklem

Araştırmanın evreni, zihinsel engelliler özel eğitim ve uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenleridir. Örneklemi ise, 8 farklı ilde bulunan okullarda çalışan 3 kadın ve 5 erkek olmak üzere toplam 8 müzik öğretmenidir.

3.4. Araştırmanın Yöntemi ve Veri Toplama Araçları

Bu araştırma nitel bir araştırmadır. Zihinsel engelliler özel eğitim uygulama okullarında çalışan müzik öğretmenlerinin karşılaştıkları sorunları belirlemek için, nitel araştırmalarda sık olarak kullanılan görüşme yöntemi kullanılmıştır. “Görüşme (interview,mülakat) sözlü iletişim yoluyla veri toplama (soruşturma) tekniğidir (Karasar, 2012). Zihinsel engelli sınıf öğretmenlerinin görüşleri alınarak karşılaşılabilecek sorunlara yönelik soru listesi hazırlanmıştır. Hazırlanan sorular gruplandırılarak görüşme formu oluşturulmuştur. Örneklem grubundaki öğretmenlerden izin alınarak kayıt cihazı ile kaydedilmiş olan görüşmeler 10-15 dakika süresince düzenli olarak yapılmıştır. Elde edilen veriler öncelikle yazılı ortama aktarılmış, ardından içerik analizi yoluyla betimlenmiştir. İçerik analizinde temelde yapılan işlem, birbirine benzeyen verileri belirli kavramlar ve temalar çerçevesinde bir araya getirmek ve bunları okuyucunun anlayabileceği bir biçimde düzenleyerek yorumlamaktır. (Yıldırım ve Şimşek, 2011). Bulgular yorumlanmış ve sonuçlara ulaşılmıştır. Elde edilen sonuçlar doğrultusunda çözüm önerileri geliştirilmiştir.

BULGULAR VE YORUMLAR

Araştırmanın problemini oluşturan alt problemlere yönelik bulgular ve yorumlara aşağıda yer verilmiştir.

4.1 Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin kişisel özelliklerine ilişkin değişkenler, düzeyler ve frekans dağılımları Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Kişisel Özelliklerine İlişkin Frekans Dağılımları

DEĞİŞKEN		DÜZEY	f
Cinsiyet		Kadın	3
		Erkek	5
		Toplam	8
Görev yapılan bölgeler ve iller	Marmara Bölgesi	Edirne	1
		İstanbul	1
	Ege Bölgesi	Muğla	1
	Karadeniz Bölgesi	Bolu	1
	İç Anadolu Bölgesi	Ankara	1
	Akdeniz Bölgesi	Kahramanmaraş	1
	Doğu Anadolu Bölgesi	Van	1
Güneydoğu Anadolu Bölgesi	Kilis	1	

	Toplam	8
Öğrenim Durumu	Lisans Mezunu	6
	Yüksek Lisans Mezunu	1
	Yüksek Lisans Öğrencisi	1
	Toplam	8
Mezun olunan bölüm	Müzik Öğretmenliği	5
	Sınıf Öğretmenliği	3
	Toplam	8
Toplam hizmet süresi	1-10 yıl	4
	11-20	4
	Toplam	8
Zihinsel engelliler okulundaki hizmet süresi	0-1 yıl	6
	2-5 yıl	2
	Toplam	8
Daha önce ilköğretim ve ortaöğretim kurumlarında çalışma durumu	Çalışan	7
	Çalışmayan	1
	Toplam	8
Özel eğitim ile ilgili eğitim alma durumu	Kurstan	1
	Okuldan	1
	Almamış	6
	Toplam	8
Görev yapılan okulda toplam müzik dersi saatleri	1-10 Ders	2
	11-20 Ders	1
	21-30 Ders	5
	Toplam	8
Görev yapılan okulda seçmeli müzik dersi saatleri	1-5 Ders	2
	5-10 Ders	3
	Olmayan	3
	Toplam	8
Görev yapılan okulda müzik dersliğinin durumu	Var	3
	Yok	5
	Toplam	8
Görev yapılan okulda müzik araç-gereçlerinin durumu	Var	5
	Yok	3
	Toplam	8

Tablo 2’de görüldüğü üzere araştırmaya katılan 8 öğretmenden 3’ü kadın ve 5’i erkektir. Öğretmenlerin görev yaptıkları yerlerin seçiminde, yedi bölgeden en az bir il seçilmesine dikkat edilerek 8 farklı ilde görev yapan öğretmenlerle görüşülmüştür.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin öğrenim durumuna bakıldığında 6 kişi lisans mezunu, 1 kişi yüksek lisans mezunu ve 1 kişi de halen yüksek lisans öğrencisidir. Mezun olunan bölümler ise müzik öğretmenliği mezunu 5 kişi, sınıf öğretmenliği mezunu olan 3 kişidir. Sınıf öğretmenliği mezunu olan 3 öğretmen, 2012 Eylül ayında yan alan seçimi yaparak müzik öğretmenliğine geçen kişilerdir.

Öğretmenlerin toplam hizmet sürelerine bakıldığında 1-10 yıl 4 kişi, 11-20 yıl 4 kişidir. Zihinsel engelliler okullarındaki hizmet sürelerine bakıldığında 0-1 yıl 6 kişi, 2-5 yıl 2 kişidir. Öğretmenlerden 7’si daha önce ilköğretim veya ortaöğretim kurumlarında görev almışken, 1 tanesi ilk olarak zihinsel engelliler okulunda göreve başlamıştır. Bu da öğretmenlerin çoğunluğunun zihinsel engelli okullarında göreve yeni başladıklarını göstermektedir.

Görev yapılan okullardaki toplam müzik dersinin saatlerine bakıldığında 1-10 ders 2 kişi, 11-20 ders 1 kişi, 21-30 ders 5 kişidir. Ders saatleri fazla olan öğretmenlerin çoğunlukta olması, bu okullarda müzik dersinin haftada 2 ders olmasından; ders saati az olanların ise okullarında 2 müzik öğretmeni olması veya sınıf sayılarının azlığından kaynaklanmaktadır. Seçmeli müzik derslerinin saatlerine baktığımızda ise 1-5 ders 2 kişi, 5-10 ders 3 kişi, olmayan 3 kişidir. Çoğu okulda seçmeli müzik dersinin az olması veya olmamasının okul yönetiminin seçimi olduğu düşünülebilir.

Müzik dersliklerinin durumuna bakıldığında 3 okulda derslik varken, 5 okulda yoktur. Dersliği olan okullarda çalışan öğretmenlerden 2'si ise müzik dersliğinin bir önceki ay içerisinde faaliyete girdiğini belirtmişlerdir. Müzik araç-gereçleri ise 5 okulda varken, 3 okulda bulunmamaktadır. Müzik araç-gereçleri olan okulda çalışan öğretmenlerden 2'si kendi araç-gereçlerini okulda kullanmakta olduklarını belirtmişlerdir. Zihinsel engelli bireylerin eğitiminde müziğin etkisinin büyük olmasına karşın, okullarda derslik ve araç-gereç bulunmaması istenen verimin alınamayacağını düşündürmektedir.

4.2.Özür Gruplarının Kişisel Özelliklerine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin görüşleri, ifade eden öğretmenler ve frekans dağılımları Tablo 3'de gösterilmiştir.

Tablo 3Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Özür Gruplarının Kişisel Özelliklerine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar ve Frekans Dağılımları

Özür Gruplarının Kişisel Özelliklerine İlişkin Karşılaşılan Sorunlar	GÖRÜŞLER	İfade Eden Öğretmenler	f
	Öğrencilerin öğrenme güçlüklerini dikkate alarak dersi işleyebiliyorum.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8	7
Öğrencilerin bireysel farklılıkları yüzünden hepsine aynı şeyi öğretemiyorum.	Ö1, Ö2, Ö5, Ö7, Ö8	5	
Öğrencilerin hepsiyle aynı anda çalışmadığım için verim alamıyorum.	Ö2, Ö5, Ö6	3	
Bütün öğrencilerin derse katılımını sağlayamıyorum.	Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8	5	
Sınıf içerisinde davranış problemleriyle karşılaştığımda kendi yöntemlerimle çözmeye çalışıyorum.	Ö1, Ö4, Ö8	3	
Sınıf içerisinde davranış problemleriyle karşılaştığımda sınıf öğretmenlerinden yardım alıyorum.	Ö2, Ö4, Ö6, Ö7	4	

Tablo 3'de görüldüğü gibi 7 öğretmen (Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8) öğrencilerin öğrenme güçlüklerini dikkate alarak ders işleyebildiklerini belirtmişlerdir. Ö5: "...bizim çalıştığımız çocuklar hiçbirşey anlamayan çocuklar da var, uygulayamayacak düzeyde olan, hiçbir yanıt vermeyen, hiçbir yönergeyi yerine getiremeyen çocuklarda var. Oldukça konuşabilen çocuklar da var. Yönergeleri anlayan çocuklar da var. Tabii ki onlara göre davranış oluyor ama hiçbir şey anlamayan çocukla çok fazla şey yapamıyoruz. Onlar daha çok dinleyici olarak katılıyor. Ya da bundan da eğlenenler var. Eğer eli kolu tutuyorsa onları kontrol etmekle ilgili bir sıkıntı duymuyorsa çocukların ellerine bir marakas, zil vererek bize katılmalarını sağlamaya çalışıyoruz. Kimisi katılıyor buna. Bundan mutlu oluyor. Kimisi hiçbir şekilde hiçbir yanıt vermiyor." diyerek görüşlerini belirtmiştir.

Ayrıca 5 öğretmen (Ö2, Ö4, Ö5, Ö7, Ö8) bütün öğrencilerin derse katılımını sağlayamadıklarını belirtmişlerdir. Ö8: “...ben mesela bir yılda iki üç şarkı öğretebildim ve çok ezberleterek öğretebildim. Sürekli tekrar ettim. Her derse girişimde sözlerini tekrar ettim. Yani bazıları alabiliyor, ezberleyebiliyor şarkı sözlerini ama bir hafta sonra gittiğim zaman sınıfa tam tersi, yani hiç bir şey yapmamış öğrenciler. Oyundan başka bir şey istemiyor. Ona zorla öğretemiyorsun.” diyerek karşılaştığı sorunları dile getirmiştir.

3 öğretmen (Ö1, Ö4, Ö8) sınıf içerisinde davranış problemleriyle karşılaştığında kendi yöntemleriyle çözmeye çalıştıklarını söylemişlerdir. Ö1: “...davranış problemi olan öğrenciler genelde ailevi problemleri olan öğrenciler oluyor. Engellerinden dolayı değil de ailevi problemlerinden dolayı. Onlara da ihtiyacı olan sevgiyi göstererek, hani sen böyle bir öğrenci değilsin biz seni çok seviyoruz diyerek, yüreklendirerek, cesaretlendirerek bu şekilde bir yaklaşım uygulayarak sorunu çözmeye çalışıyorum.” diyerek kendi uyguladığı yöntemi anlatmıştır.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri ve bulgulara bakılarak, öğrencilerin öğrenme düzeylerindeki farklılıklar ve kişisel özellikleri nedenleriyle herkese aynı etkinliklerin yaptırılmadığı, ders içinde aksaklıkların olduğu söylenebilir. Bazı öğrencilerle bireysel çalışarak derse katılımının sağlanmaya çalışılması, müzik eğitiminden gerekli verimin alınamadığı, yeterli bir eğitim alanı oluşturulamadığı düşünülmektedir.

4.3Özür Gruplarını Tanımaya İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin görüşleri, ifade eden öğretmenler ve frekans dağılımları Tablo 4’de gösterilmiştir.

Tablo4Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Özür Gruplarını Tanımaya İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar ve Frekans Dağılımları

Özür gruplarını tanımaya ilişkin karşılaşılan sorunlar	GÖRÜŞLER	İfade Eden Öğretmenler	f
	Fiziksel özürü olan öğrencilerin derse katılımını sağlamak için bireysel olarak ilgilenmeye çalışıyorum.	Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6	5
Dil gelişimi yetersiz olan çocuklarla anlaşmakta sıkıntılar yaşıyorum.	Ö1, Ö3, Ö4, Ö8	4	
Dil gelişimleri için yaptığım çalışmalardan verim alamıyorum.	Ö4	1	
Sosyal olmayan, iletişim kurmak istemeyen öğrencilerimiz var.	Ö1	1	

Tablo 4’de görüldüğü gibi 5 öğretmen (Ö2, Ö3, Ö4, Ö5, Ö6) fiziksel özürü olan öğrencilerin derse katılımını sağlamak için bireysel olarak ilgilendiklerini belirtmişlerdir. Ö2: “Bu çocukların hepsi ayrı ayrı değil aynı sınıf içerisinde farklı özelliktedir. Hepsiyi bir ders içerisinde ilgilenmem çok mümkün olmuyor. Bir saat içerisinde ilgilenmem çok mümkün olmuyor. Ama bir saat birisiyle ilgilenemiyorsam diğer bir ders saatinde onunla ilgileniyorum...” diyerek görüşlerini belirtmiştir.

Ö4: “...dil gelişimi konusunda yapabildiğimiz şu: çocukların eşlik etmelerini teşvik ediyoruz. Ama ne kadar teşvik etsek de çok fazla verim alamıyoruz. Metronom getirdim. Bir hafta yavaş, bir hafta orta, bir hafta

hızlı yaptık çalışmayı. Ondan sonra baktım ki çocuklar bunu kavrayamıyorlar belki bir yıl yavaş, bir yıl orta, bir yıl hızlı çalışmak gerekecek” diyerek dil gelişimleri için yaptığı çalışmalardan verim alamadığını belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri ve bulgulara bakılarak, zihinsel engeliyle birlikte fiziksel engelleri olan öğrencileri derslere dahil etmek için, öğretmenlerin öğrencileriyle bireysel olarak ilgilendikleri söylenebilir. Bu durumda sınıfta bulunan diğer öğrencilerin dikkatlerinin müzik dersinden, başka yerlere kayacağını düşündürebilir. Dil gelişimi yetersiz olan öğrencilere yaptırılan çalışmalardan verim alınmadığı söylenebilir. Sosyal yönden içine kapanık öğrencilerin olduğu ve bu öğrencilerle iletişim kurulamadığı söylenebilir.

4.4 Özür Gruplarına Uygun Müzik Eğitimi Uygulamaya Yönelik Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin görüşleri, ifade eden öğretmenler ve frekans dağılımları Tablo 5’de gösterilmiştir.

Tablo 5 Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Özür Gruplarına Uygun Müzik Eğitimi Uygulamaya Yönelik Karşılaştıkları Sorunlar ve Frekans Dağılımları

ÖZÜR GRUPLARINA UYGUN MÜZİK EĞİTİMİNİ UYGULAMAYA YÖNELİK KARŞILAŞILAN SORUNLAR	GÖRÜŞLER	İfade Eden Öğretmenler	f
	Öğrencilerin derse ilgisini çekebilmek için onların isteklerine göre davranmak zorunda kalıyorum.	Ö1, Ö3, Ö4, Ö6, Ö7, Ö8	6
	Öğrencilerin derste müzik haricinde şeylerle ilgilenmelerine müsaade ediyorum.	Ö7	1
	Müzik etkinliklerinde gruba uyum ve katılım gösteremeyen öğrencilerimiz oluyor.	Ö1, Ö6	2

4.5 Plan Hazırlama Konusunda Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin görüşleri, ifade eden öğretmenler ve frekans dağılımları Tablo 6’da gösterilmiştir.

Tablo 6 Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Plan Hazırlama Konusunda Karşılaştıkları Sorunlar ve Frekans Dağılımları

PLAN HAZIRLAMA KONUSUNDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR	GÖRÜŞLER	İfade	f
	Plan ve bireysel eğitim planı (bep) hazırlarken zorlanıyorum.	Ö3, Ö6, Ö7	3
	Plan ve bireysel eğitim planı (bep) hazırlarken kaynak bulmakta zorlanıyorum.	Ö2	1
	Plan ve bireysel eğitim planı (bep) hazırlarken başkalarından yardım alıyorum.	Ö1, Ö3	2
	Planları uygulama konusunda sıkıntı yaşıyabiliyorum.	Ö5, Ö8	2

Tablo 6’da görüldüğü gibi 3 (Ö3, Ö6, Ö7) öğretmen plan ve bireysel eğitim planı hazırlarken zorlandığını belirtmiştir. Planları uygulama konusunda sıkıntı yaşadığını belirten 2 öğretmenden (Ö5, Ö8) Ö5’in görüşleri şöyledir: “... Örneklere bakarak birşeyler yapmaya çalışıyoruz. Hepsini çok mükemmel uygulayabiliyor muyuz o konu sıkıntılı. Çünkü dediğim gibi çok fazla beklentiye girmek gerekiyor bu çocuklarda benim anladığım kadarıyla. Onları biraz eğlendirmek gerekiyor. Onlar biraz daha işin oyun yönüyle daha ilgililer. Eğlenceli birşeyler yaptığımız zaman onu daha çabuk anlayıp kavrayabiliyorlar. Ama şunu öğreteyim bunu öğreteyim moduna girerseniz sıkıntı yaşıyabiliyorsunuz.”

Kaynak bulma konusunda zorlandığını belirten Ö2: “ Fiziksel sorunun yanında zihinsel engeli olan öğrencilere yönelik bir eğitim, seminer bu tarz bir eğitim almış olsak ve bununla ilgili herhangi bir materyal, talim terbiye kurulunun hazırladığı kitap yada herhangi bir materyal olsa yazılı anlamda, eğitim anlamında, görsel anlamda işimizi daha kolaylaştırabilir.” diyerek yaşadığı sıkıntıları dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri ve bulgulara bakılarak, özel eğitim alanı haricindeki öğretmenlerin bireysel eğitim planı hazırlarken ve uygularken sıkıntı yaşadıkları ifade edilebilir. Bireysel eğitim planı hazırlama ve uygulama aşamasında kaynak yetersizliğinden dolayı, öğretmenlerin kendi kendilerine yapamayıp, başkalarından yardım aldığı söylenebilir.

4.6 Alanla İlgili Kaynak Bulma Konusunda Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin görüşleri, ifade eden öğretmenler ve frekans dağılımları Tablo 7’de gösterilmiştir.

Tablo 7 Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Alanla İlgili Kaynak Bulma Konusunda Karşılaştıkları Sorunlar ve Frekans Dağılımları

ALANLA İLGİLİ KAYNAK BULMA KONUSUNDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR	GÖRÜŞLER	İfade	f
	Bu alana yönelik kaynak bulmakta sıkıntı yaşıyorum.	Eden Öğretmenler Ö3, Ö5, Ö6, Ö7	4
	Müzik eğitimi ile ilgili var olan kaynaklar normal okul seviyelerine göre hazırlanmış.	Ö6	1
	İnternette bulduğum kaynaklar resmi olarak geçerli değil.	Ö3	1

Tablo 7’de görüldüğü gibi 4 öğretmen (Ö3, Ö5, Ö6, Ö7) kaynak bulmakta sıkıntı yaşadıklarını belirtmişlerdir. Ö5”...Özel olarak bu iş için hazırlanmış bir kaynak yok. Elime geçmedi. Zaten bu iş için birşeyler hazırlanacaksa bile hazırlayacak kişilerin bu alanda çalışıp, bu alanı iyi görüp, iyi tahmin edip ona göre iyi birşeyler hazırlamaları gerekiyor diye düşünüyorum. Muhakkak bu alanda emek harcamış, alanın sorunlarını iyi bilen, bu çocukları iyi tanıyan, birilerinin yapması daha faydalı olur diye düşünüyorum. Birine görev vererek özel eğitimle ilgili bir kitap yazın demek yerine, emek harcamış insanların en azından orff yöntemiyle ilgili bilgisi olan oyunlu çocuk şarkıları çalışmaları olan çocuk şarkılarına yönelik geçmişte çalışması olan insanların bir araya gelerek bu alanla ilgili birşeyler üretebileceğini düşünüyorum.” diyerek beklentilerini dile getirmiştir.

Müzik eğitimi ile ilgili var olan kaynakların normal okul seviyelerine göre hazırlandığını belirten Ö6: “ Bu konuda müthiş bir sıkıntımız var. Ben sınıf öğretmenliğimden gittiğimden, özel eğitim başı başına çok farklı. Bir de müzik dersiyle ilgili hiç kaynak yok piyasada. Diğer müzik öğretmeni arkadaşlarımızla dialoğa geçiyoruz. Bütün çalışmalar sağlıklı öğrencilere göre düşünülmüş. Sağlıklı öğrencilere göre düşünüldüğü için bu anlamda kaynak yok ortada. Yarı doğaçlama yarı beceriyle bir şekilde dönüyor. Okulun kendine ait bir kaynağı yok. Müzik dersi diye bir kaynağı yok. Genel amaçlara yönelik bir programımız var ama çok ayrıntılı bir şey yok.” diyerek alan dışından geldiği için yaşadığı sıkıntıları dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri ve bulgulara bakılarak, özel eğitim kurumlarında uygulanmak üzere müzik eğitimi ile ilgili kaynak ve materyal bulmakta sorunların yaşandığı söylenebilir. Müzik eğitimi ile ilgili var olan kaynak ve materyallerin özel eğitim okullarında kullanmaya uygun olmadığı düşünülmektedir.

4.7 Araç-Gereç Hazırlama Konusunda Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin görüşleri, ifade eden öğretmenler ve frekans dağılımları Tablo 8’de gösterilmiştir.

Tablo 8 Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Araç-Gereç Hazırlama Konusunda Karşılaştıkları Sorunlar ve Frekans Dağılımları

ARAÇ-GEREÇ HAZIRLAMA KONUSUNDA KARŞILAŞILAN SORUNLAR	GÖRÜŞLER	İfade Eden Öğretmenler	f
	Derslerde kendime ait araç-gereçleri kullanıyorum.	Ö1, Ö2, Ö6	3
	Derslerde kullandığım müzik araç-gereç sayısı yeterli değil.	Ö1	1
	Ders için hazırladığım araç-gereçleri öğrenciler yıpratıyorlar.	Ö4	1

Tablo 8’de görüldüğü gibi 3 öğretmen (Ö1, Ö2, Ö6) derslerde kendilerine ait araç-gereçleri kullandıklarını belirtmişlerdir. Ders için hazırladığı araç-gereçleri öğrencilerinin yıprattığını belirten Ö4: “Kendi hazırladığım araç gereçler oluyor ama çocuklar çok çabuk yıpratıyorlar. Cips kutuları vardı elimde. İçine bir şeyler koyuyorsunuz ama çocuklar bunları parçaladılar. Çünkü içinde yiyecek var diye düşünüyorlar. Hemen anında parçalandılar...” diyerek görüşlerini belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri ve bulgulara bakılarak, okullarda bulunan müzik araç-gereçlerinin yetersizliğinden dolayı müzik derslerinde istenilen verimin alınmadığı düşünülmektedir. Öğretmenlerin kendilerine ait araç-gereçlerin yeterli sayıda olmaması nedeniyle bütün öğrenciler tarafından kullanılmadığı ifade edilebilir. Öğretmenlerin müzik dersinde kullanılmak üzere gündelik eşyalardan hazırladıkları araç-gereçlerin farklı algılara yol açtığı düşünülmektedir. Müzik araç-gereçlerinden bazılarının zihinsel engelli öğrencilerin kullanımının uygun olmadığı düşünülmektedir.

4.8 Öğrencilerin Değerlendirilmesi Konusunda Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin görüşleri, ifade eden öğretmenler ve frekans dağılımları Tablo 9’da gösterilmiştir.

Tablo 9 Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Öğrencilerin Değerlendirilmesi Konusunda Karşılaştıkları Sorunlar ve Frekans Dağılımları

S U N D A K	GÖRÜŞLER	İfade Eden	
-------------	----------	---------------	--

	Öğretmenler	
Her derste tekrar yapmak zorunda kalıyorum.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8	
Kendi yöntemleri uygulayarak değerlendirme yapıyorum.	Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö8	
Müzik dersinden yazılı sınav yapmam isteniyor.	Ö7	

Tablo 9’da görüldüğü gibi 7 öğretmen (Ö1, Ö2, Ö3, Ö5, Ö6, Ö7, Ö8) her derste tekrar yaptıklarını belirtmişlerdir. Ö6: “Genelde öncelikle kontrol ediyoruz. Özel eğitimde çok uzun sürede oturuyor. Birgün sonra bile verdiğimiz şeylerden büyük kayıp yaşayabiliyorsunuz. Onun garantisi yok. Verilen davranışın kalıcılığı yada alıp almadığının çok büyük bir garantisi yok. Bir süre sonra herşey sıfıra gelebiliyor. Herşeyi en baştan yapmam gerekebiliyor.” diyerek görüşlerini belirtmiştir.

5 öğretmen (Ö1, Ö2, Ö4, Ö5, Ö8) kendi yöntemlerini uygulayarak değerlendirme yaptıklarını belirtmişlerdir. Müzik dersinden yazılı sınav yapması istenen Ö7: “...ilginç yanı şudur. Sınav yapmamız isteniyor. Yazılı sınav isteniyor. Çok direndim fakat yapacak bir şey yok dediler idareden, mecbursunuz, bizden de istenen budur. Bu çocuklarda çok saçmadır. Hem müzik dersi, hem de müzik dersinden yazılı sınav isteniyor olması çok saçma.” diyerek yaşadığı sorunları dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri ve bulgulara bakılarak, müzik derslerinde her derste tekrar ve pekiştirme yapılmasının, müzik öğretmenlerinde soğuma ve bıkkınlığa neden olabileceği düşünülmektedir. Özel eğitimde müzik eğitimi ile ilgili kitap olmamasından kaynaklı, öğretmenlerin deneme-yanılma yoluyla hareket ettiği söylenebilir. Okul yönetiminin müzik dersini uygulama ve değerlendirmeye yönelik isteklerinin, müzik öğretmenlerinde baskı ve isteksizlik yaratabileceği düşünülmektedir.

4.9 Alan Yeterliliğine İlişkin Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin görüşleri, ifade eden öğretmenler ve frekans dağılımları Tablo 10’da gösterilmiştir.

Tablo 10 Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Alan Yeterliliğine İlişkin Karşılaştıkları Sorunlar ve Frekans Dağılımları

K	Z	K	A	GÖRÜŞLER	İfade	Eden

		Öğretmenler	
	Çalıştığım kuruma yönelik alanda kendimi yeterli hissetmiyorum.	Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö7	
	Bu alanla ilgili kendimi geliştirebileceğim yardımcı kaynaklar yok.	Ö1, Ö6	
	Başka öğretmenlerden yardım alarak bir şeyler yapmaya çalışıyorum.	Ö1, Ö5, Ö6, Ö7	

Tablo 10’da görüldüğü gibi 5 öğretmen (Ö1, Ö2, Ö3, Ö6, Ö7) çalıştığı kuruma yönelik alanda kendini yeterli hissetmezken, 2 öğretmen de (Ö1, Ö6) özel eğitimde müzik eğitimi ile ilgili kendilerini geliştirebilecekleri yardımcı kaynakların olmadığını belirtmişlerdir. Ö6: “İşin doğrusu çok yeterli olduğumu sanmıyorum. Alanla ilgili çok kaynağa ulaşamadığım için kendimizi çok ileri atma şansımız yok. Mevcut bilğimiz çocuklar için yeterli olabilir ama daha ötesine geçebilmek için başka şeyler de gerekiyor. Şuan da belki öğrencilere yeterli görünüyoruz ama kendimizi geliştirme anlamında sıkıntılarımız var. Ortada hiçbir şey yok kendimizi geliştirebilmemiz için. İnternette tarıyorsun, kitaplardan tarıyorsun, yani hep bilinmiş kuramsal bilgiler. Ne yapılır, nasıl yapılır çok sınırlı. Bu tür şeylere ulaşmak da çok zor çünkü okul sayısı çok az bu alanda...” diyerek yaşadığı sorunları belirtmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri ve bulgulara bakılarak, özel eğitimde müzik eğitimi ile ilgili kaynak olmayışı, öğretmenlerin kendilerini geliştirmek için çaba gösterememelerine ve yetersiz hissetmelerine neden olduğu düşünülmektedir.

4.10 Diğer Sorunlarla İlgili Bulgular ve Yorumlar

Öğretmenlerin görüşleri, ifade eden öğretmenler ve frekans dağılımları Tablo 11’de gösterilmiştir.

Tablo 11 Görüşmeye Katılan Öğretmenlerin Karşılaştıkları Diğer Sorunlar ve Frekans Dağılımları

İĞER KARŞ ILAŞI LAN SORU	GÖRÜŞLER	İfade Eden Öğretmenler	f
--------------------------------------	----------	---------------------------	---

	Yazılı kaynak ve öğretmenlerin eğitimiyle ilgili çalışmalar olmalı.	Ö2	1
	Zihinsel engelli çocuklara yönelik dayanıklı araç-gereç geliştirilmeli.	Ö4	1
	Okul sayısı artırılmalı, maddi destek haricinde de bir şeyler yapılmalı.	Ö6	1

Tablo 11’de görüldüğü gibi Ö2:” Özellikle yazılı kaynak ve bu konuyla ilgili eğitim. Diğer branşlardada aynı sorun olduğunu düşünüyorum. Hem fiziksel hem zihinsel engeli taşıyan öğrencilere yönelik bir seminer, sürekli bir panel ve sempozyumlar. Bu şekilde eğitici faaliyetlerin olması ve materyal anlamında kitap ve yazılı kaynaklar açısından zenginleştirilmesi. Bu konuyla ilgili akademisyenlerin ciddi anlamda çalışmasını ve yardımcı olmasını yazabilirsiniz. Çok akademisyen yetişiyor bu konuda. Çoğu akademisyenin sadece özellikle tez aşamasında ve bir kademe yukarı geçebilmesi için göz doldurmak amacıyla yaptığı şeyler olarak görüyorum.” diyerek, yazılı kaynak ve öğretmenlerin eğitimi ile ilgili yaşanan sorunlara karşı beklentilerini dile getirmiştir.

Ö4: “Zihinsel engelli okullarında mutlaka müzik laboratuvarı, ritim laboratuvarı oluşturulmalı. Zihinsel engelli çocukların yıpratamayacağı tipte, birbirini yaralayamayacağı şekilde oluşturulmalı. Çocuklar tefin kenarındaki keskin yerleri arkadaşlarının boynuna vuracaksa bunun bir anlamı yok. Çocuklara göre araçlar geliştirilmeli. Bence bunu da sadece bir öğretmen geliştiremez. Bunun sistem olarak geliştirilmesi gerekiyor. Bakanlığın bu konuda bir birim oluşturup bu araçları geliştirelim, okullara gönderelim demesi gerekiyor. Bakanlığın katrilyonluk bütçesiyle bence bu mümkün.” diyerek, araç-gereç kaynaklı yaşanan sorunlara karşı beklentilerini dile getirmiştir.

Araştırmaya katılan öğretmenlerin görüşleri ve bulgulara bakılarak, özel eğitim okullarında çalışan müzik öğretmenlerin özür gruplarının bireysel farkları, kaynak eksikliği, açıklayıcı seminer veya kurs olmaması, araç-gereçlerin yetersizliği ve bazılarının öğrencilere uygun olmayışı, plan hazırlama konusunda problemlerle karşılaştıkları sorunların öncelikli sorunlar olduğu düşünülmektedir.

SONUÇLAR

- Zihinsel engelli bireylerin eğitiminde müziğin etkisinin büyük olmasına karşın, okullarda derslik ve araç-gereç bulunmaması öğrencilerden müzik dersinden istenen verimin alınamayacağını düşündürmektedir.
- Öğrencilerin öğrenme düzeylerindeki farklılıklar ve kişisel özellikleri nedenleriyle herkese aynı etkinlikler yaptırılamamakta, ders içinde aksaklıkların olduğu söylenebilir.
- Bazı öğrencilerle bireysel çalışılarak derse katılımının sağlanmaya çalışılması, müzik eğitiminden gerekli verimin alınmadığı, yeterli bir eğitim alanı oluşturulmadığı düşünülmektedir.

- Zihinsel engeliyle birlikte fiziksel engelleri olan öğrencileri derslere dahil etmek için, öğretmenlerin öğrencileriyle bireysel olarak ilgilendikleri söylenebilir. Bu durumda sınıfta bulunan diğer öğrencilerin dikkatlerinin müzik dersinden, başka yerlere kayabileceğini düşündürebilir.
- Dil gelişimi yetersiz olan öğrencilere yaptırılan müzik çalışmalarından verim alınmadığı söylenebilir.
- Sosyal yönden içine kapanık öğrencilerin olduğu ve bu öğrencilerle iletişim kurmakta sorunlar yaşandığı söylenebilir.
- Öğrencilerin isteklerine göre davranılmadığında, müzikten soğumalarına neden olduğu söylenebilir.
- Öğrencilerin müzik dersinde, müzik harici başka şeylerle ilgilenmelerine müsaade edilerek sınıf uyumunu bozmadıkları söylenebilir. Müzik etkinliklerine katılmak istemeyen, diğer öğrencilere uyum göstermeyen öğrencilerin olduğu söylenebilir.
- Müzik öğretmenlerin bireysel eğitim planı hazırlarken ve uygularken sıkıntı yaşadıkları ifade edilebilir.
- Bireysel eğitim planı hazırlama ve uygulama aşamasında kaynak yetersizliğinden dolayı, öğretmenlerin kendi kendilerine yapamayıp, başkalarından yardım aldığı söylenebilir.
- Özel eğitim kurumlarında uygulanmak üzere müzik eğitimi ile ilgili kaynak ve materyal bulmakta sorunların yaşandığı söylenebilir.
- Müzik eğitimi ile ilgili var olan kaynak ve materyallerin özel eğitim okullarında kullanmaya uygun olmadığı düşünülmektedir.
- Öğretmenlerin kendilerine ait araç-gereçlerin yeterli sayıda olmaması nedeniyle bütün öğrenciler tarafından kullanılmadığı ifade edilebilir.
- Öğretmenlerin müzik dersinde kullanılmak üzere gündelik eşyalardan hazırladıkları araç-gereçlerin farklı algılara yol açtığı düşünülmektedir.
- Müzik araç-gereçlerinden bazılarının zihinsel engelli öğrencilerin kullanımının uygun olmadığı düşünülmektedir.
- Müzik derslerinde her derste tekrar ve pekiştirme yapılmasının, müzik öğretmenlerinde soğuma ve bıkkınlığa neden olabileceği düşünülmektedir.
- Özel eğitimde müzik eğitimi ile ilgili kitap olmamasından kaynaklı, öğretmenlerin deneme-yanılma yoluyla hareket ettiği söylenebilir.
- Okul yönetiminin müzik dersini uygulama ve değerlendirmeye yönelik isteklerinin, müzik öğretmenlerinde baskı ve isteksizlik yaratabileceği düşünülmektedir.
- Özel eğitimde müzik eğitimi ile ilgili kaynak olmayışı, öğretmenlerin kendilerini geliştirmek için çaba gösterememelerine ve yetersiz hissetmelerine neden olduğu düşünülmektedir.

ÖNERİLER

- Sadece zihinsel engelliler değil, özel eğitim gerektiren tüm kurumlarda uygulanacak müzik eğitimi için, müzik öğretmeni adaylarının hazır bulunuşluluğu sağlanmalıdır.
- Müzik öğretmeni adayların “Öğretmenlik Uygulaması” derslerinde müzik eğitimi verilen her tipteki kurumlara yönlendirmelerinin yapılması sağlanmalıdır.
- Ders programlarına veya ders içeriklerine özel eğitimde müzik eğitimi ile ilgili konular eklenmelidir.

- Okullarda müzik dersinin verimli bir şekilde işlenebilmesi için müzik sınıfı oluşturulmalı, derslerde kullanılacak gerekli müzik araç-gereçleri sağlanmalıdır.
- Özel eğitim okullarına atanan müzik öğretmenlerine seminer, kurs veya hizmetiçi eğitim kursları verilerek; özür gruplarının bireysel farklılıkları hakkında bilgi sahibi olmaları, plan ve bireysel eğitim planı hazırlamayı öğrenmeleri, kendilerini geliştirmeleri sağlanmalıdır.
- Özel eğitimde müzik eğitiminde kullanılacak yazılı, görsel ve işitsel kaynaklar uzman kişiler tarafından hazırlanmalı, sayısı çoğaltılmalıdır.
- Özel eğitim alan tüm öğrenciler için ülke çapında müzikle ilgili faaliyetler, etkinlikler ve yarışmalar hazırlanmalı, öğrenci ve öğretmenlerin katılımları sağlanarak motivasyonları yükseltilmelidir.

KAYNAKÇA

Artan, İ.(2001). Engelli Çocukların Eğitiminde Etkili Bir Teknik:Müzik, G.Ü Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, Cilt 21, Sayı 2, s.43-55.

Cavkaytar, A., Diken, İ.H. (2007). Özel Eğitime Giriş (3.baskı). Ankara: Kök Yayıncılık.

Çadır, D. (2008). Zihinsel Engelli Öğrenciler İçin Müzik Terapi Yöntemine Göre Hazırlanan Sosyal Beceri Öğretim Programının Etkililiğinin İncelenmesi, A.İ.B.Ü Sosyal Bilimler Enstitüsü, Bolu, Yüksek Lisans Tezi.

Diken, İ.H. (2011). Özel Eğitime Gereksinimi Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim. (4.baskı). Ankara: Pegem Akademi.

Doğan-Çakır, D. (2011). Türkiye/deki İlköğretim Düzeyindeki Eğitilebilir Zihinsel Engelliler İçin Müzik Eğitiminin Durumu ve Öğretim Programı Model Önerisi, Gazi Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara, Yüksek Lisans Tezi.

Eskioğlu, I. (2003, Ekim). Müzik Eğitiminin Çocuk Gelişimi Üzerindeki Etkileri. Cumhuriyetimizin 80.Yılında Müzik Sempozyumu. İnönü Üniversitesi, Malatya: 30-31 Ekim, s.116-123.

Gürgen, E.T. (2006). Müzik eğitiminde Yaratıcılığı Geliştiren Yöntem ve Yaklaşımlar, İnönü Üniversitesi, Eğitim Fakültesi Dergisi, Sayı:12, Cilt:7, s.81-93.

Karasar, N. (2012). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (23.basım). Ankara: Nobel Yayıncılık.

Yıldırım, A., ve Şimşek, H. (2011). Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (8. tıpkı basım). Ankara: Seçkin Yayıncılık.

İnternet Kaynakları:

MEBÖzelEğitimHizmetleriYönetmeliği:

http://orgm.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/2012_10/10111226_ozel_egitim_hizmetleri_yonetmeligi_son.pdf(27.04.2013)

MEB Özel Eğitim ve Rehabilitasyon Merkezi Özel Öğrenme Güçlüğü Destek Eğitim Programı:

http://mebk12.meb.gov.tr/meb_iys_dosyalar/11/02/963567/dosyalar/2013_01/18015829_287_ozel_ogrenme_prog.pdf. (27.04.2013)

MEB, Strateji Geliştirme Başkanlığı 2012-2013 eğitim-öğretim yılı milli eğitim istatistikleri:

http://sgb.meb.gov.tr/istatistik/meb_istatistikleri_orgun_egitim_2012_2013.pdf. (30.04.2013)